

GYÓGYPAEDAGOGIAI SZEMLE

Siketnémák, vakok, hülyék, gyengeelméjűek, dadogók és hebegők oktatásával foglalkozók
SZAKKÖZLÖNYE.

Előfizetési ára : Egész évre . 8 korona Fél évre . 4 " Negyed évre . 2 "	Szerkesztik és kiadják : NÉMETH LÁSZLÓ és VÁRADI ZSIGMOND.	Megjelenik minden hónap elsején 1 ívnyi terjedelemben
--	---	---

Szerkesztőség és kiadóhivatal: VIII. ker. Rökk Szilárd-utca 10. szám.
A lap tartalmáért felelős: NÉMETH LÁSZLÓ.

I. évfolyam.

Budapest, 1899. december 1-én.

12. szám.

Tartalom: Taritzky Ferenc. — Pertik Gyula: Váradi Zsigmondtól. — A vakok tantervének kérdéséhez: Mihalik Lajostól. — Hallási gyakorlatok a siketnémák iskoláiban: Gácsér Józseftől. — Hazai hírek.

Taritzky Ferenc. — Pertik Gyula.

Nem az udvariasság vagy szokás sugallja, hogy a közelmúlt napokban jubilált két férfúról 30 évi fáradságos — testet és lelket egyaránt emésztő — munkálkodása alkalmából megemlékezzünk. Nem! A valódi szeretetet és őszinte érzelmeket nem lehet a szokás rendelte időben kifejezésre juttatni s a nagyrabecsülés és szeretet érzelmeit nem kell az udvariasság szép köntösébe bújtatni. Bármily egyszerűen nyilatkozzanak is meg ezek, bármily keresetlen szavakban jutassuk is őket kifejezésre, a szeretet meleg sugarai áthatnak az egyszerű köntösön és jóltevő meleget terjesztenek maguk körül.

Taritzky Ferenc és Pertik Gyula — a siketnéma oktatásügy ezen érdemes nesztorai — önzetlen munkásságukkal és jóra való törekvéseikkel az őszinte szeretet és igaz tisztelet érzelmeit keltették maguk iránt mindenkor.

Engedjék meg azért e sorok tisztelt olvasói, hogy a **múltat** a **jövő** kedvéért ecsetelhezzük. Hadd merítsen a **jövő** a **múlt** példájából erőt, kitartást és lelkesedést az elkeseredés nehéz pillanataiban.

Egy cím alá vettük mindkét jubilánst életpályájuk leírása alkalmával, mert hisz a sors is oly szorosán fűzi őket egymáshoz annyi esztendőn, évtizeden keresztül, hogy mi sem választhatjuk szét őket.

Taritzky Ferenc 1850-ben október hó 26.-án született *Tápió-Sápon*, Pestmegyében, hol édes atyja kántortanító volt. Már mint gyermek — atyja hajlamait örökölve — rendkívül előszeretettel tanúsított a zene iránt és a muzikális atya örömmel fedezte fel fiacskájában a nem mindennapi zenei tehetséget és iparkodott őt

annak elemeibe bevezetni. Ha nem a szerény falusi kántortanító fiának, hanem valami városi úr fiának született volna, már 6—7 éves korában csodagyermekként bámúlta volna meg a világ kész technikáját. Elemi iskoláztatásban atyja részesítette. Az elemi osztályok elvégzése után szülei Budapestre adták, hol 4 osztályt járt a kegyes tanítórend gymnasiumában. 1866—1868-ig a pesti kir. katolikus tanítóképezdét végezte, közben 1865—1868-ig a „Nemzeti zenedében“ elvégezvén a zongora, hegedű és zeneszerzői tanzakokat. Ez időben 1867-ben Istenben megboldogult nagy miniszterünk *Br. Eötvös József* mint általában a közoktatás minden ágára — úgy a siketnémaoktatásra is kiterjeszteni szándékozván figyelmét, felhívta *Fekete Károlyt* a váci siketnéma-intézet akkori tanárát, hogy tartson a pesti kir. tanítóképző intézet növendékeinek teoretikus előadásokat a siketnéma-oktatás módszeréből. *Taritzky* mint tanulni vágyó és minden nemesért lelkesedő ifjú feltűnő figyelemmel, szorgalommal és mohósággal szedte magába *Feketének Hill* — új korszakot alkotó — eszméiről tartott előadásait és lelkének leghőbb vágya teljesedett volna, ha a tanítói oklevél megszerzése után azonnal a siketnémáknak szentelhette volna életét. De ez nem lévén lehetséges, elfogadta a neki felajánlott *Nógrád-Kállói* tanítói állást, a melyet az 1868—69-diki iskolai évben be is töltött.

1869-ben a növendékek szaporítása miatt a váci intézetben tanárhiány lévén, *báró Eötvös József* felhívta *Fekete Károlyt* a pesti képezde tanfolyamának vezetőjét, hogy a tanfolyam közben legtöbb szorgalmat és hivatottságot tanusított növendékeiről tegyen neki felterjesztést. *Fekete, Taritzky Ferencet* és *Pertik Gyulát* jelölte meg mint olyanokat és a miniszter mindkettejüket ez év november 3.-án ki is nevezte a váci intézethez tanárgyakornoki minőségben. A miniszteri elismerésnek ezen ténye nemcsak a két fiatalember életében képezett fordulópontot, hanem általában a siketnéma oktatásra is hajnalt jelentett; mert míg eddig mindennemű paedagógiai előképzettség nélkül való papokat vagy jogászokat neveztek ki tanári állásokra, addig *báró Eötvös* éleslátása most szakított ezzel a traditionalis szokással, jóvá iparkodván tenni az eddigi múlasztást. Hogy a paedagógiai képzettségű ideális lelkületű fiatal tanárgyakornok mily komolyan foghatta fel feladatát és azt mily becsülettel oldhatta meg, legjobban bizonyítja gyors emelkedése. 2 évi működés után, tehát 1871-ben segédtanárrá neveztetik ki, majd 1874-ben már rendes tanári minőségben látjuk működni.

Nehéz körülmények közt bűzgón működni, kétszeres érdem. Ha tekintetbe vesszük a váci intézet ez időbeli viszonyait: a két-féle tannyelvet, a modern eszmék — a német módszer — átalakító hatását, a mely az intézetet alapjában felforgatta, az ily új eszmék következtében keletkező nyugtalanságot és bizonytalanságot, akkor nyerhetünk csak tiszta képet *Taritzky* munkaképességéről és tudásáról és cseppet sem csodálkozunk rohamos haladásán, mely 1889-ben és 94-ben nyerte betetőzését. 1889-ben ugyanis azzal tüntette ki a miniszter, hogy 6 heti külföldi tanulmányútra küldötte Német-

országba, hol 7 intézetet látogatott meg. Szerzett tapasztalatait jelentés alakjában terjesztette a miniszterhez, de kartársai számára is kinyomatta a váci intézet igazgatósága az 1890—91.-i értesítőjében. E tanulmányúti leírás valódi kis mestermű, melynek értékét az foghatja fel tulajdonképen teljes valójában, a ki a leírt intézeteket maga is látta.

Midőn *Krenedics Ferenc* a váci intézet igazgatója tanárgyakornokok számára képző tanfolyamot létesített, *Taritzky* bízott meg a módszertan előadásával, mely feladatát a tőle megszokott lelkiismeretességgel, tudással és rátermettséggel teljesítette. Ekkor érelődött meg benne első nagyobb munkája „*A siketnémák oktatásának módszertana*“, mely hosszas praxisa alatt szerzett tapasztalataiból szűrődött le.

1894-ben *Olgay János*, a siketnémák kolozsvári intézetének igazgatója lemondván állásáról az intéző körök bizalma *Taritzky Ferenc* felé fordult és ő neveztetett ki az igazgató-tanári állásra. Hogy e díszes állásában mily buzgósággal és szakavatottsággal működik, azt itt bővebben fejtegetnem fölösleges, mert hisz vele éljük át mi a jelent és mindnyájan ismerjük jelenlegi szereplését és odaadó működését.

Irodalmi téren különösen a 80-as évek végén és a 90-es évek elején igen gyakran találkoztunk nevével. A már említett módszertan és tanulmányúti jelentésen kívül számos dolgozata jelent meg a „*Kalauz*“-ban, a régi „*Néptanítók Lapja*“-ban, az Egerben megjelenő „*Népiskolai Tanügy*“-ben és a kolozsvári „*Család és Iskola*“-ban. Lapunk 1. számában szintén van egy értékes czikke. Ezekon kívül számos kiadatlan kézirat van. Dolgozatai sokoldalú tudásáról és alaposágáról tesznek tanúságot.

Pertik Gyula születet 1850-ben február 4.-én Budapesten. Atyja tekintélyes pesti polgár lévén, e gyermekét is kitünő nevelésben részesíté. Az elemi osztályok elvégzése után tanulmányait a belvárosi községi reáliskolában folytatta, mely iskola régen legjobb iskolája volt a fővárosnak. A 4 alsó osztály elvégzése után 1868.-ban *Taritzky*val együtt hallgatta *Fekete Károly* előadásait a siketnémaoktatás módszertanából. Midőn br. *Eötvös József* felhívta *Fekete Károly*t hogy a tanfolyam legjobb két hallgatóját terjessze fel kinevezés végett, *Pertik* volt — mint már emlitém — az egyik a kiválasztottak közül és így a miniszter 1869. november 3.-án ki is nevezte tanárgyakornokká. Hogy a lelkes ifju mily példás szorgalommal és odaadással működött új pályáján, mutatja az a valóban akkor párját ritkító kitüntetés, melyben 1871-ben részesült. Tudvalevő dolog ugyanis, hogy a váci intézetben alapítása óta mindedig a vegyes módszer dívott. Az intéző körök azonban nem tudván többé túját állani **Hill** nagy reformeszméinek, elhatározták, hogy egy fiatal tanárt kiküldenek a nagy reformátorhoz, a forráshoz, hadd hozzon új életerőt a vén anya — (a bécsi intézet) megvénült leányának (a váci intézet) ereibe. Midőn a személy megválasztására került

a sor, Zsigmondovics Mihály igazgató, a fiatal letterős *Pertiket* ajánlotta e dicsőséges útra és a miniszter tényleg őt küldte **Hillhez** Weissenfelsbe — a siketnéma-tanítók akkori Mekkájába — 1871 október 1.-én. Ez időtől 1872 április végéig volt egyhuzamban a weissenfelsi intézetben, hol nemcsak tanúja lehetett a halhatatlan nevű *Hill* eszméi szerint folyó tanításnak, hanem ő maga is kivette abból tényleges részét, a mennyiben ő hónapokon keresztül saját felelősségére osztályt vezetett. Otléte alatt megismerkedett **Köbrichchel** — Hill későbbi leghivatottabb kommentátorával — és még számos szakférfiúval, kik jelenleg neves művelői a német szakirodalomnak, kikkel élénk eszmecseréket folytatott a német módszer sarkalatos elveiről. Barátai közül egyikkel a drezdai előkészítő siketnéma-iskola igazgatójával volt atkalmam az elmúlt nyáron *Pertikről* beszélni, ki legkellemesebben emlékszik vissza fiatalkori magyar barátjára.

Hogy mily lelkiismeretességgel és komolysággal végezte *Pertik* kitüntető küldetését, mutatja az a bizonyítvány, melyet 1872. május 11.-én kapott a weissenfelsi tanítóképző intézet igazgatójától.

Külföldi útjáról haza térve, teljes erejéből hozzálátott a nagy *Hill* eszméinek megvalósításához. Örömmre szolgál, hogy jubiláló kartársunknak most, 30 évi hűséges munkálkodás után tiszta szívből gratulálhatunk ahhoz, hogy *ő volt tulajdonképpen a tiszta német módszer első művelője hazánkban*. Én azt hiszem, hogy régi tartozást rőtünk le szeretett kartársunk iránt e hiteles adatokon alapuló kijelentésünkkel, mert eddig a német módszer meghonosítása körül érdemeket szerzett férfiak nevei között *Pertik* nevét hiába kerestük.

Érdemeinek elismeréséül a miniszter 1872-ben segédtanárrá nevezte ki, mely minőségében 1889-ig működött. 1889-ben rendes tanárrá lett és ugyanekkor bízott meg a tanerőképesítő tanfolyam gyakorlati tanításainak vezetésével. 1895-ben, midőn *Pivár Ignác* igazgató a vakok budapesti intézetéhez helyeztetett át, őt bízta meg a miniszter a váci intézet igazgatói teendőinek vezetésével és midőn e mandátuma lejárt, a miniszter elismerését fejezte ki neki.

*

Im, kevés szóval számot adtunk 30 évi dicsőséges munkálkodásról. Pedig 30 év egy egész emberöltő, mely alatt új nemzedék váltotta fel a régit. Uk azonban a nagy, küzdelmes, de dicső idők tanúi úgy állnak itt közöttünk ifjak között, mint az erős, hatalmas fellegvár, melyről az idő vasfoga le-le tépett ugyan egy-egy követ, megrongálva épségét, de szépségét és dicső multját még most is tisztelettel és csodálattal bámúlja egy fiatalabb nemzedék, csodálkozva azon, hogy a sok harcnak, a feje fölött elvonult sok ádáz viharnek ily ellentállást volt képes kifejteni.

30 év alatt ők is sok harcot küzdöttek végig; sok viharnek voltak tanúi; az ügyet, melynek zászlajára felesküdték, sokszor fenyegette a megsemmisülés veszélye; de ők, a bátor harcosok — ha az idő vasfoga megtépte is testüket — tetterőben és buzgalomban megifjodva és győztesekként kerültek ki az ádáz tusák-

ból, hogy hirdethessék a nagy ígéket és lelkesedést öntsenek példájukkal a csüggedők keblébe.

Kartársak! Ha most már mégis elfáradtatok volna hosszú 30 éves vándorútatokon és a fáradtság megállásra, pihenőre akarna benneteket kényszeríteni, tekintsetek szét ifju tanítványaitok között, lássátok azt a túlradó, meleg szeretetet, melylyel ünnepek alkalmával magukhoz öleltek, merítsetek ebből új, ifjú erőt és folytasátok dicsőséggel megkezdett és folytatott útatokat tovább!

Várad Zsigmond.

A vakok tantervének kérdéséhez.

Körülbelül száz éve annak, hogy egyes nemes gondolkodású filantropisták vakságban szenvedő embertársaik lelki életére is figyelmet kezdtek fordítani, azok oktatásával kísérleteket tettek és a régi asylumok helyett *nevelő* és *tanító* intézetek keletkeztek.

A száz éves mult dacára rendszeres oktatási módszerről mégis csak 25 év, tehát azóta beszélhetünk, *mióta a vakok Bécsben összeülő tanítói megalkothatták nemzetközi egyesületeket* és a fontosabb kérdéseknek megbeszélése, eszméiknek kicserélése végett 3 évenként mindig más és más városban kongresszusokra gyűltek össze. E kongresszusok létesüléséig az egyes intézetek egymástól elszigetelve, egymással csak keveset érintkezve, mindegyik a maga felfogása és eszméi szerint törte a vakok tanítási módszerének járatlan útját. Legfelebb, ha egyes szakférfiaknak még ma is kimeríthetlen értékű specialis neveléstani munkáiból vettek tudomást egymás törekvéseiről, céljairól és eredményeiről. Az eljárás, az egyes tantárgyak kezelése, sőt magának a nevelésnek a végső célja is nagyon eltérő maradt egymástól. A vakok intézeteinek neveléséből és oktatásából hiányzott a rokonvonás, *az összhang*. A múzeumokba helyezett eszközökről látjuk pld., hogy addig, míg *Hebold* az ő nagyszerű methodusával fellépett, mily iszonyú és sok évi fáradozással iparkodott némely intézet a vakokat írni megtanítani akként, a mint a látók szoktak: tintával és tollal. S viszont bámulva tapasztaljuk, hogy mily könnyúséggel és nagy eredménnyel oldotta meg ezt a kérdést *Klein* Bécsben azáltal, hogy toll, tinta és kézvezető gépezet helyett *kidomborodó betűtípusokat* használt.

Nagyobb összhangot és a vakok oktatásában egyöntetűbb eljárást létesített a vakok tanítóinak már fentebb említett 1873-ban megalakult nemzetközi egyesülete. A három évenként tartott kongresszusokon állapították meg, hogy tulajdoképpen mire is kell törekedni a vakok oktatásánál, mely tantárgyak valók nekik, mely terjedelemben taníthatók azok, mik legyenek a nevelésnek, a képzésnek főelvei? E kongresszusokon tették általánossá a zseniális francia

vak *Braille*nak megmásíthatlan és örök igazságú *írva-olvasási rendszerét és írógépeit*; itt állapították meg és tették kötelezővé a rövidített német írás szabályait.

Mindezek dacára a legtöbb intézet mégis a saját szellemi tőkájéből merítve fejlődött, az egyes tantárgyak módszertani kezelésében saját útjain haladt előre. A közösen megbeszélte és elfogadott tanítási eljárás mellett is némely intézet igen jól, a másik kevésbé jól, a harmadik pedig sehogy sem oldotta meg feladatát. Természetes oka volt pedig ennek a tanításnál általában, de a vakok tanításánál föltétlenül szükséges szemléltető illetve érzékeltető eszközök különfélesége, minősége, avagy teljes hiánya.

Érzékeltetés nélkül vakot tanítani — és azt már a vakok nevelésével foglalkozó *Vucskics János* kartársam igen szakszerűen kifejtette*) teljesen lehetetlen. Míg a látó gyermek igen sok ismeretet, fogalmat és képzetet látása által szerez, vagy ha nincs is ilyen birtokában, szemének egy tekintetével könnyen megszerezheti azt: addig a vak ezeknek a képzeteknek és fogalmaknak hiányával van, neki a mikrokozmosából a legközönségesebb ismeretek hiányoznak, ő a tárgyat nem tudja felkeresni, összehasonlítani, a lényeges jegyeket a lényegtelenektől elkülöníteni. Míg tehát a látóknál oktatás közben hivatkozni az életben szerzett közönségesebb képzetekre, vagy legfeljebb meghagyható nekik, hogy szemléljék meg otthon a tárgyat s szerezzék meg maguk erejéből azokat; addig a vaknak a legközönségesebb dolgot is a keze alá kell hozni, hogy tapintása, hallása, szaglása, izlése és ezek összehatása által szerezzék meg róla a szükséges képzetet. Ha már most a vakok valamely intézete nem rendelkezik elegendő érzékeltető eszközzel, ha természetrajzi és fizikai tára üres, ha nincsen változatos növényekkel beültetett kertje, ha nincs madárháza, aquariuma s ha mindezekhez még tanulmányi kirándulásokat sem tesz a szabad természetbe: hogyan fogja az a különféle ismereteket megszereztetni az intézet puszta négy fala közé zárt vakokkal? hogyan fogja az oktatási feladatát megoldani?

De nem ez a körölmény teszi az intézeteket egymástól elütővé; ez legfeljebb csak életrevalósága vagy élehetlensége mellett bizonyít. A speciális sajátságok azáltal váltak ki, hogy igen sok ismeret, különösen a magasabb fokon a fizika, földrajz, természetrajz, geometria, jegyszámolás körében csupán különös, a látókétól nagyon eltérő eszközökön érzékeltethetők. Ezek a többé kevésbé jó speciális taneszközök az egyes intézetek találmányai. Ők készítették vagy készítették azokat egy vagy legfeljebb néhány példányban. A kevésbé találmányos intézetek az általánosan elterjedt, könnyen sokszorosítható közönségesebb taneszközök kivételével természetesen hiányával voltak és vannak minden valamirevaló taneszköznek.

*) Lásd: Gyógypaed. Szemle f. é. 9. sz. „Érzékeltető oktatás a vakok intézetében“.

Az *angol intézetek* igen kitűnő, a vakság minden követelményeinek megfelelő *jegyszámoló-gépeket* fedeztek fel; a *brünni intézet* igazgatója pedig oly saját találmányú számoló táblával látta el intézetét, melyen még — a vakoknál oly nehezen érzékelhető — közönséges törtekkel is dolgozhatnak tanítványai. A *prágai intézet* Braille-rendszerű írógépeivel, a *berlin-steglitzi állami intézet* pedig szellemes fizikai eszközei mellett nyomtató gépeivel tűnik ki különösen; a *Berlin városi iskola* szórakoztató eszközeivel, társas játékszereivel; a *móritzburgi és königswartai szász iskolák* pedig ügyesen és tervszerűen megválasztott és a vakok számára átalakított *Fröbel-féle* foglalkoztató eszközeivel válnak ki. A *drezdai anyai intézet* hatalmas kézügyesítő és az iparoktatás szolgálatában álló eszközeivel jár elől; a *bécsi állami intézet* vonalnyomása utólérhetetlen; hazánk *budapesti intézetének* Molnár V. tanár által készített nagy térképeivel a külföld is méltán dicsekedhetnek.

A mily mértékben kitént valamely intézet a speciális tantervek feltalálásában és elkészítésében, oly mértékben módosult, tökéletesedett és tért el más intézetekéitől a *tanterve* is; mert az egyes tantárgyaknak csak oly részleteit tűzték ki tanítási célul, melyeket érzékeltetni tudtak, míg az oly részleteket, melyeknek érzékeltetéséhez hiányzott az alkalmas eszköz, egyszerűen elhagytak, igen helyesen azt tartván, hogy a vak előtt érzékeltetés nélkül, pusztán csak szóval nyújtott ismeret — semmi ismeret. A *németországi intézetek*, péld. már régen felölelték tentervökbe a geometriát, a plasztikus rajzolást, a kézügyesítés sokféle fajtáját, *s nagyszerű eredményeket értek el az iparoktatás terén*; becsületes ámbár száraz kenyeret adtak sok száz vak kezébe s ennek alapján igazságot és emberi jogot követeltek a vakok számára akkor, a mikor az *osztrák intézetek* többsége még mindig a kolduló zeneoktatással bajlódott s ferde felfogásból, de alka mas taneszközök hiánya miatt is *azzal* vélte szerencsétlen tanítványait boldogítani. Igazság és jog helyett jószívűséget és könyörületet esdett számukra a n. é. közönségtől.

Ily módon természetesen annyi tanterv keletkezett, a hány az intézet. Közös vonást legfelebb az adott nekik, hogy mindmennyi *vakot* akart tantervével boldogítani.

Ebbe a — részleteiben talán kitűnő sokféleségbe, — zürzavarba, mondhatnók kapkodásba kellő harmóniát megteremtteni és az egyes intézetek vívmányait általánossá és közössé tenni lenne hivatva az a mozgalom, melyet a múlt évi IX. kongressuson Berlinben *Fischer braunschweigi* inspektor nagy lelkesedés és tetszés között megindított. Nem kíván ő kevesebbet, mint azt, hogy *állapítsa meg a vakok tanítóinak nemzetközi kongressusa a vakok intézetei számára az általános (közös) tantervet*.

Javaslatának megokolására nem csekély és igen praktikus indokokat hoz fel:

1. Átvétetnék és az általános tanterv alapjává tétetnék minden intézettől azon taneszköz, mely az ő találmánya s mely a vakok

oktatásánál kitűnőnek bizonyult. Ez által lehetővé válnék csupán csak vakok oktatására szolgáló és a tapasztalás tűzén *kipróbált tanszerek mintagyűjteményének összeállítása* és azoknak gyárszerű, tehát olcsó előállítása. Ily módon a szerényebb javadalmazású intézetek is aránytalanul kevesebb pénzen remek és sokoldalú taneszközök birtokába jutnának, mert egészen más az, ha valamely taneszköznek 200—250 intézet számára 400—500 példányban előállításáról van szó, mintha azt csak egy intézet rendelné meg 1—2 példányban.

2. Ki lehetne tűzni pontosan a *tanítási célt*, megállapíthatnák a *tantárgyak rangsorozata*, a nyelv- és történettudományi, a természet- és mennyiség-tani, a művészi (zenei) és technikai tantárgyak között meg lehetne határozni a kellő arányosságot; szóval: egyetlen egy tantárgy tanításának sem lenne önálló célja, hanem valamennyi az általános cél szolgálatában állana.

A legtöbb intézet ép ez ellen a sarkalatos igazság ellen vét. Nem is szólva azokról a nagyon hátramaradt intézetekről, melyek a tapintást, de a többi érzékszervet is úgyszólván figyelembe nem véve, csakis hallása útján akarják a vakot nevelni és félrevezetve a vakoknak a hangok világa iránt tanusított érdeklődésétől, minden vakot egy született tehetségnek tekintve, a legfőbb tanítási és nevelési célul azoknak zenészekké való képzését tűzik ki — s így a többi tantárgy tanításával mit sem törődve — a zongora vagy más hangszer mellett töltetik velök az időt: tanulmányútam alatt találtam olyan intézetet, a hol a növendékeket valóságos nyelvmesterekké, másutt a hittant, bő imádkozást és szenténeklést tartván a legfontosabb dolognak, a vakot valóságos barátta és hittudóssá iparkodtak nevelni; ismét másutt éneklőművészekké, recitátorokká, csodaszámolókká akarták szerencsétlen növendékeiket kiképezni.

Hiányzott mindenütt az egység, a harmónia. Eltévesztették szem elől az általános tanítási célt, a részletekért feláldozták az egészet. Mindez pedig elkerülhető volna, minden kísérletezésnek véget lehetne vetni a kötelező, nemzetközi tanterv behozatala által.

Természetes dolog, és ezt az indítványozó *Fischer* inspector is hangoztatja, hogy ezen tantervnek csak a legnagyobb általánosságban kellene közösnek, internationalisnak lennie, *részleteiben a helyi viszonyok és az illető nemzet karaktere szerint módosúlna.* A vakság minden sajátágát, természetét és pszichológiáját tekintetbe vevő általános tantervet nem lenne nagy mesterség nemzeti jelleggel ellátni.

A vakok tanítóinak örömmel kell fogadniok *Fischer* inspector életre való mozgalmát. Kitérő örömmel fogadta is a kongresszus 250—300 tanítója. Hivatva van ez régen érzett nagy hiányt pótolni. A kongresszus nyomban munkásokat, kitűnő szakférfiakat küldött ki az anyag összegyűjtésére, ezek munkálataikat az 1901.-iki kongresszusra tartoznak beterjeszteni; a vakok tanítása terén szerzett jó nevük garantiát nyújt arra nézve, hogy munkájukat sikerrel végzik.

A magyar vakok oktatása terén különösen fontos e kérdés. Magas tanügyi kormányunk még 1895. évfolyamán dolgoztattott ki a *steglitz-i, illzachi és bécsi* tantervek nyomán egy *ideiglenes* tantervet a vakok számára. Átmenetnek a régi tervtelen időkből jó is volt ez. A haladás fokozottabb igényeinek azonban ma már meg nem felel. Ezer apróbb hibáitól eltekintve, főbb hiányai ezek: 1. A Braille-rendszerű, a vakok ezen sajátos írva-olvasása tanításáról sehogyan sem intézkedik. E téren a vakok kezdő tanítói saját belátásuk szerint kalandozhatnak. 2. Fel nem öleli az alakok világában élő vakokra már az ipartanítás szempontjából is oly fontos geometria tanítását. 3. A tantárgyak anyagának terjedelme között nincs meg a kellő fohozat és részarányosság. 4. Oly részletek tanítását is követeli, melyek érzékeltetéséhez nincs meg a kellő taneszköz.

Ezeket a hiányokat magas tanügyi kormányunk is észrevette és mert nem tűr semmi fonákságot: elrendelte ezen ideiglenesen kiadott tantervnek a revízióját. Üdvös lesz tehát figyelemmel kísérni a kongresszusok e nemű munkálatait s átvenni abból azt, a mi hasznos és jó; mert csak így remélhető, hogy 73 évi kísérletezés és rendszerváltoztatás után a magyar vakok tanítása terén is némi eredmény fog mutatkozni.

Mihalik Lajos.

Hallási gyakorlatok a siketnémák iskoláiban.

II

Többször hallottam kartársaim részéről két észrevételt emlegetni; az egyik: hogy szabad-e az amúgy is költséges siketnéma oktatást a hallási gyakorlatokkal *még drágábbá tenni*, s a másik: hogy humánus és észszerű eljárás-e némi hallással bíró növendékeinket, akik teljesen siket sorstársaiknál különben is kedvezőbb helyzetben vannak, *még nagyobb előnyben részesíteni?*

Elő hallásra mindkét észrevétel nagyon tetszetős. Tény, hogy a siketnéma oktatás drága s már azért is jól meg kell fontolnunk minden oly törekvést, amely egyrésztől annak drágábbá tételét eredményezi. Az is tény, hogy némi hallás maradvánnyal rendelkező növendékeink sokkal kedvezőbb helyzetben vannak akár a tanulás, akár pedig az életben való boldogulás tekintetében, mint a teljesen siketek s a hallási gyakorlatok nyújtotta előnyök által még kedvezőbb helyzetben lesznek. *De nem kötelessége-e minden iskolának bármi áron a lehető legjobb kiképzésben részesíteni növendékeit*, ha mindegyiket nem is, de legalább azokat, akiknél a lehetőség meg van a jó kiképzésre? Előttém vannak hazai siketnéma iskoláink értesítői. Amint lapozgatok bennük, azt látom, hogy mindegyik iskolában van több kevesebb olyan növendék, aki valamely osztály

részére kiszabott tananyagot különböző okok miatt nem végezhetvén el, az iskolai év végén megbukik. Ezeknek a növendékeknek szükségképen ismételnök kell az illető osztály tananyagát, vagyis a következő évben újból abba az osztályba kell járnok, amelyben megbuktak. Ezek a növendékek pedig a dolog természete szerint a leggyengébb tehetségűek és a legsoványabb reményt nyújtják arra nézve, hogy velük szemben az iskola elérí célját, mégis a legtöbb költségbe kerülnek, mert hiszen csupán egyszeri megbukásuk 200—300 frt.-tal megdrágítja kiképzésüket. És akad-e valaki, aki humanus érzületünkre és észszerű okoskodásunkra hivatkozva, azt ajánlaná, hogy mentjük meg az ilyen növendéktől iskoláinkat? Ugy-e, nem? Ellenkezőleg mindnyájan azt mondjuk, hogy mindent el kell követni a gyengébbekért, még az osztályban is többet kell velük foglalkoznunk, ami pedig a jobb tehetségűek kárával jár. A hallási gyakorlatok pedig iskolánként és évenként legfeljebb csak 200—300 frt.-ba kerülnek, vagyis annyiba, amennyibe egy-egy gyengébb tehetségű növendéknek egyszeri osztály-ismétlése. Nem szabad e mellett elfelejtenünk azt sem, hogy a hallási gyakorlatokon résztvevő növendékek egyszersmind az intézetnek a legjobb növendékei is, akikkel szemben az iskola legjobban betölti feladatát. Mi humánusabb és észszerűbb tehát: áldozni a jobb növendékek jobb kiképzésére *valamit*, vagy költeni a gyengébb tehetségűekre, a bizonytalanra — *sokat?* —

Urbantschitsch professor a hallási gyakorlatokat tárgyaló könyvében rendkívül sok esetet említ fel annak bebizonyítására, hogy mily szép eredménynyel jártak az általa ajánlott módon tett kísérletek. Ez alkalommal azonban inkább csak a saját tapasztalataimról kívánok beszámolni.

Az elmúlt iskolai évben a *hallási gyakorlatokra beosztott növendékeknek* harmadik csoportját tanítottam. Ebbe a csoportba tartoztak az intézet négy felső osztályának növendékei. Úgy az iskolai év elején, valamint természetesen annak végén is ezek hallottak a legjobban, ami nem bizonyít egyebet, mint azt, hogy nehézhalló növendékeinknek hallása minden különösebb gyakorlatozás nélkül csupán az iskolai rendes beszédre oktatás következtében is *lényegesen javul*. Az évvégi vizsgálat alkalmából jelenlévőket szintén sikerült meggyőzni arról, hogy a hallás javulása elvitázzhatatlan tény. Valamennyi növendékemmel abban a nyelvismereti körben, melyet osztályában elsajátított, hallás útján mindent meg lehetett értetni és csak ritkán volt szükség arra, hogy egy-egy szót szájról olvastassunk le. Volt olyan növendékem is, aki az előtte merőben ismeretlen tárgyról szóló beszédet minden nagyobb nehézség nélkül meghallotta. Kétségtelen, hogy ennek az eredménynek az elérésében a hallási gyakorlatoknak is jó nagy részük volt. De a növendékeim maguk is, bár az ő sűbjektív természetű állításukra nem nagyon sokat lehet építeni, többszörösen említették nekem, hogy hallásuk javulását határozottan észreveszik s csak azt szeretnék tudni, hogy mikor fognak olyan jól hallani, mint én? Szinte

nehezemre esett kiábrándítani őket illuzióikból. *Sajnos, a hallás javulásának is meg van a határa.* Nem áll az, hogy ha egy bizonyos idejű gyakorlatozás eredménynyel jár, akkor, ha a gyakorlatozás folytonos, végre el kell következni annak az időnek, amikor nehézhalló növendékeink mind normális hallókká lesznek. Hány rövidlátónak ajánlják a szemorvosok, hogy gyakorolják szemüket a szabadban való távornézéssel és lesz-e közülük valakinek olyan szeme, mint a milyennel a tengerészek dicsekedhetnek? Nem szabad elfelejtenünk, hogy betegségek által többé kevésbé megrongált szervvel van dolgunk, amelyet physiologiai működésre serkenteni annyival nehezebb, minél jobban meg van az rongálva. Minden nehézség mellett sem szabad azonban azt állítanunk, hogy lehetetlen. Mindenkinek, aki ellensége a hallási gyakorlatoknak, illenék tudni, hogy bármely érzékszerv tétlenségre kárhozhatva éppen úgy elveszti működési képességét, mint amily rendkívüli mértékben megszerezheti azt a gyakorlat által. Felemlíthetem például a zenészeknek hallási s a vakoknak bámulatosan finom tapintási érzékét. Úgy a paedagogiai, valamint az orvosi tudomány is számtalan olyan példát sorolhatna fel, amelyeknél a működésében megzavart szervnek működési képességét csak az észszerűen és célirányosan vezetett gyakorlatok adhatták vissza. Ott vannak például azok a szerencsétlen hülyék. Amennyire a hülyéket ismerem, bátran állíthatom, hogy a mi, hallási gyakorlatokra járó siketnéma növendékeinknek hallása semmi esetre sem tompább, mint amilyen tompa ezeknek a szerencsétlen teremtéseknek az elméje. Nos és nemde bebizonyították a hülyék oktatásával és nevelésével foglalkozók, hogy bár eléggé nem méltányolható fáradtsággal és türelemmel, de mégis ki lehet valamelyes mértékben köszörülni ezt a sokáig minden emberséges gondolat és érzés befogadására képtelennek hitt elmét is. Amint mi az ó- és középkor tudós embereit talán igaztalanul az előítéletek rabjaiként emlegetjük, mert a siketnémákat, vakokat és hülyéket képezhetetlennek tartották és meg sem kísérelték őket tanítani, akképpen egy későbbi kor rajtunk is elverheti a port, talán nagyobb igazsággal azért, mert nem tettünk meg mindent a gondjainkra bízott siketnémáknak minél eredményesebb kiképzése érdekében. Bizony, mondom, hogy mi volnánk az előítéleteknek rabjai akkor, ha a lehetőségét sem akarnók megadni arra, hogy egy, sokak által egészségesnek tudott s nem is egészen új eszme létjogosultságát bebizonyíthassuk.

En, eddig szerzett tapasztalaimból következtetve jövőt jósolok a hallási gyakorlatoknak. Azt a határt, amely eddig a hallás javulásában a haladásnak útját szegte, erősen hiszem, hogy alkalmasabb eszközök segítségével, valamint állandó orvosi beavatkozással tovább sikerül tolni. A szakorvos beavatkozására feltétlenül szükség van, ha komolyan foglalkozunk a hallási gyakorlatokkal. Tapasztalat szerint egyik másik növendékünk hallószervén gyakori a betegség. Különösen ilyen esetekben szükséges, hogy ahhoz értő orvos gyógykezelés alá vegye növendékünket, mert ez csak jóté-

kony hatású leendő nagy mértékben elősegíti tevékenységünket. Azt hiszem, hogy a nehézhallóknál a hallásban gyakorta tapasztalható szeszélyes ingadozásoknak, az időjáráson és lelkiállapoton kívül valamely belső nyavalyák lehetnek az okozói.

Sokan vannak a siketnémák tanításával foglalkozók között, akik bár elismerik, hogy a módszeres hallási gyakorlatok valamelyes eredménnyel járnak ugyan, de azt is állítják egyszersmind, hogy ez az eredmény oly csekély hallásjavulásban nyilvánul, hogy belőle a siketnémákra számottevő haszon alig háramlik. Mert mit ér az, ha pl. valamelyik zörejt halló növendékünk hosszas fáradozás után meg tudja egymástól különböztetni a vokálisokat s esetleg néhány, fülébe kiáltott szavat is meghall? Nemde szívesebben olvastatja le bárki is a szájáról a szavakat, a könnyebb megértetés kedvéért csinálván hozzá még néhány grimaszt is, semhogy torkaszakadtából kiabáljon. Hát ha csak az volna a hallásjavulásból eredő haszon, hogy ezután nem kell arcfintorgatás kíséretében, tágra nyitott száját — négyszer ötször ismételve egy-egy szót — beszélni a siketnémával, hanem ki-ki, ha birja tüdővel, kiabálással is érintkezhetik vele, akkor én is azt mondanám, hogy: sutba a hallási gyakorlatokkal! de én nemcsak ebben látom a hasznot, hanem a való értékére visszafordítva a következőkben:

1. Tisztább s ez által *érthetőbb lesz a növendék kiejtése*, valamint a beszéd rithmikája is könnyebben érvényre emelhető.

2. A *szájról való leolvasásban hathatós támogatást* nyer, miáltal embertársaival könnyebben érintkezhetik.

3. Sok oly fogalomszót (mint: énekel, füttyöl, zörög stb.) melynek megértéséhez feltétlenül szükséges a hallás, a növendék hallása javultával valóságos jelentésében fog fel.

4. A növendéknek bizonytalanságot eláruló magatartása, valamint révedező arckifejezése is előnyösen megváltozik.

5. A siketnémákat, különösen az utcai közlekedésben fenyegető veszélyre a csekélyebb hallás is figyelmeztetheti s ezáltal azt elkerülhetik.

Ezek az előnyök pedig semmi esetre sem kicsinylendők. Gondoljuk csak meg jól, mily nagy fáradságunkba kerül a tisztább kiejtés elérése; mit meg nem tennénk a rithmikus beszéd kedvéért, ami sajnos, eddig úgy szólván csak az óhajtások között szerepelt; hát a leolvasási készség fejlesztése mennyi gondot okozott és mégis mennyi kívánni valót hagyott hátra. És ha a hallási gyakorlatok ezeket az előnyöket nyújtják, azt érdemlik e, hogy komolyan foglalkozzunk velük, vagy azt, hogy humbugnak tartsuk?

Gácsér József.

Hazai hírek.

Jelen szímmunkkal lapunk első évfolyamának utolsó számát adjuk ki. Lapunk előállításának alkalmával főcélunk minden alkalommal az volt, hogy olvasóinknak kívánalmait mindenben kielégítsük. Nem kiméltük a költséget sem, mert ha a szükség úgy kívánta, melléklet is adtunk lapunkhoz, ami nagyban növelte csekély bevételiinkkel szemben úgy is nagymérvű kiadásainkat. Midőn azért azon kérésünket intézzük olvasóinkhoz, hogy nagybecsű támogatásukat a jövőben sem vonják meg tőlünk, tisztelettel kérjük egyszersmind azokat, a kik még az előfizetési díjjal hátralékban vannak, hogy azt beküldeni szíveskedjenek.

A gyógypaedagogiai tanintézetek országos szaktanácsáról.

A közoktatásügyi kormány a szaktanácsot 1 évi sikerdús működése után csekély változtatással újra szervezte, a mennyiben az eddigi tanácstagok megbízatását — kivéve a vakok intézete egy tanárát, a ki a módosított szervezeti szabályzat értelmében annak tagja megszűnt lenni — továbbra is érvényben levőnek jelentvén ki, új tagokul kinevezte *Taritzky Ferenc, Schäffer Károly, Elias Jakab és Klinda Kálmán* igazgató-tanárokat; az előadói tisztelet továbbra is *Borbély Sándor* siketnéma intézeti igazgatóra bízta és a szaktanács szervezeti-szabályzatának némely pontját a szükséghez képest módosította, melyből felemlítendőnek tartjuk még a következőket:

„A tanács rendes havi üléseire csupán a székesfővárosi intézetekből és a váci orsz. intézetből kinevezett tanácstagok hívandók meg. A tanács többi tagjai csak az egyes szakiskolákat különösen érdeklő és személyes jelenlétüket okvetlenül igénylő ügyek tárgyalására, vagy oly ülésekre hívandók meg, melyeken általános érdekű és kiváló fontosságú kérdések megvitatása tűzetik ki napirendre. Ily különös esetekben a szaktanácson kívül álló férfiakat is meghívhat a miniszter tárgyalásra. A tanácstagok napidíjaiknak megfelelő jelenléti díjban részesülnek; a vidéki tagok utazási költsége megtérítetik“.

Az újonnan alakult szaktanács f. évi november 25.-én tartotta első ülését a vakok országos intézetében. A gyűlések jegyzőkönyveinek vezetésével *Klis Lajos* tanácstag bízott meg.

A tárgysorozat első pontja a szaktanács múlt évi működéséről szóló jelentés volt. Ebben az előadó szakavatottsággal és áttekinthetően foglalta egybe s rendezte azt a terjedelmes anyagot, a melyet a szaktanács a lefolyt időszakban tartott 10 rendes havi gyűlésén és mint tantervkészítő-bizottság további 6 napon át tartó gyűlésén letárgyalt. A beszámoló-jelentés sorban rámutat azokra az üdvös reformokra, a melyeket a szaktanács kezdeményezésére és indokolt javaslataira a közoktatásügyi kormány a gyógypaedagogiai oktatásügy felvirágzása érdekében már is életbe léptetett.

Valóban óhajtható volna, ha e kimerítő és tanulságos beszámoló-jelentés egész terjedelmében mielőbb nyilvánosságra hozatnék, hogy szerezzen a közönség is tudomást arról, a mi nekünk, gyógypaedagogusoknak a szaktanács életbeléptetése óta erős meggyőződésünkkel vált, t. i., hogy a szaktanács a gyógypaedagogiai oktatásügy fejlesztését oly szellemben eszközli, mely az egyéni tisztességes törekvések útjából az akadályokat eltűnteti és bő alkalmat nyújt a tehetség és szorgalom érvényesülésére.

A beszámolót az előadói jelentések követték; tanácskoztak a legutóbbi gyűlés jegyzőkönyvében foglalt határozatok és javaslatok mikénti végrehajtásáról, a szaktanácshoz érkezett magas ministeri rendeletekről és az ezek kapcsán időközben szükségessé vált intézkedésekről stb.

Ezután sorra kerültek tárgyalás alá a siketnémák váci intézetének órarendje, a hallási gyakorlatokról felvett jegyzőkönyvek és a tantestületi gyűlés 2 jegyzőkönyve, valamint a vakok intézete tantestületének 5 rendbeli jegyzőkönyve stb.

A gyűlés d. u. 4 órától este 8 óráig tartott egy huzamban, de a bő tárgysorozat csak részben nyerhetett elintézését s a mint hírlik, december 2.-án ismét összeül a szaktanács, hogy a tárgysorozat hátra levő pontjait is letárgyalhassa.

Pertik Gyula váci siketnéma intézeti tanár — mint azt lapunk mult havi számában előre jeleztük — november 3.-án töltötte be tanári működésének 30-ik évét. Tanártársai és tanítványai a nap magasztosságához mértén, megható módon adtak kifejezést őszinte érzelmeiknek. Az ünnepély 9 órakor szent misével kezdődött, melyre küldöttség hívta meg a jubilánst és nejét. A misén, melyet *Sáfrán Károly* intézeti hittanár szolgáltatót, jelen voltak az intézet összes növendékei, a váci intézet tanári kara az igazgató vezetése alatt és a budapesti állami siketnéma iskola tanári kara teljes számban. Mise után az ünneplők a tanácskozási terembe vonultak, hol *Borbély Sándor* igazgató megnyitván a díszülést, gyönyörű beszéddel üdvözölte *Pertiket*. Utána a mostani növendékei nevében *Kelemen Ignác* IV. osztályos növendék; az összes növendékek nevében *Kler Miklós* VIII. osztályos növendék és a volt tanítványok nevében *Oros Kálmán* üdvözölték és egy kis lány szép virágcsokrot nyújtott át neki; majd *Németh László* szólott a budapesti kartársak és a „Gyógypaedagogiai Szemle“ szerkesztősége nevében. Az ünnepelelt könyektől elfojtott hangon válaszolt a beszédekre. Az ünnepelelt válasza után az igazgató feiolvasta dr. *Szabó Sándor* min. titkártól, *Pivár Ignáctól*, a hülyék intézete, a kaposvári, kolozsvári, aradi és az izr. siketn. int. tantestületeitől érkezett üdvözlő iratokat és átadta a jubilánst az intézeti tanárok aláírásával ellátott gyönyörű kivitelű symbolikus emléktáblát, melyet ez alkalomra *Bartók Lajos* rajztanár tervezett és készített. Az ünnepély után villásreggeli volt *Pertik* házában. A nap folyamán *Wlassics Gyula* vallás- és közoktatásügyi miniszter táviratilag fejezte ki szerencsekívánatait, a temesvári iskola pedig táviratban jelezte üdvözlő kisé-

retében ez alkalomra való emléklap érkezését, a mely mint utólag értesültünk, azóta már meg is érkezett.

Taritzky Ferenc, a kolozsvári siketnéma-intézet igazgató-tanára jubileumát a váci ünnepélyre való tekintettel november hó 4.-én ünnepelték meg. A szeretetnek és tiszteletnek megható jeleként említésre méltó, hogy *Szvacsina Géza*, a humanizmusnak e lánglelkű apostola — ki betegsége miatt, sajnos, már hosszabb idő óta nem vezetheti hivatalos ügyeit — megtört testtel vitette magát az ünnepély színhelyére, hogy hűséges munkatársának ünneplésén személyesen is részt vehessen. Legmeghatóbb és legkiemelkedőbb pontja is volt az ünnepély programjának az a pontja, midőn *Szvacsina* alig hallható, a fájdalomtól megtört hangon ecsetelte a jubiláns hervadhatatlan érdemeit és a város nevében üdvözölte. Dr. *Farkas Árpád* városi főjegyző, a felügyelő-bizottság megbízásából fejezte ki *Taritzkynak* üdvözletét, majd pedig *Ulrik Géza* intézeti tanár-kartársai érzelmeit tolmácsolta igazgatójának és egy remek — a tanári kar és a felügyelő-bizottság tagjainak arcképeit magába foglaló — diszalbumot nyújtott át neki örök megemlékezésül. Most a jelenlegi növendékek nevében *Vörös Margit*, a kilépettek nevében pedig *Taule Joákim* köszönték meg irántuk mindenkoron tanúsított atyai jóindulatát, majd az utóbbi csinos kis emléktárgyat nyújtott át neki volt hálás tanítványai nevében szeretetük és hálájuk jeléül. Végül *Nécsey János*, a váci tanártestület, *Németh László* pedig a budapesti állami siketnéma-intézet tanár-testületének és lapunk szerkesztőségének szívélyes üdvözletét tolmácsolta általános meghatottság és tetszés között, mire a megható, gyönyörű ünnepély véget ért. Távirati üdvözleteket küldtek: *Wlassics Gyula* dr., vallás- és közoktatási miniszter, az összes hazai gyógypaedegogiai intézetek és még számos barátja.

Török Sándor kartársunk f. évi nov. hó 12.-én esküdött örök hűséget *Farkas Izabellának* a terézvárosi róm. kath. templomban. Násznagyok *Négyessy László* dr. egyetemi m. tanár és *Mihálik Lajos* tanár voltak.

Taneszköz engedélyezés. *Klis Lajos* váci siketnémaintézeti tanár által készített *kis számológépet* a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 82168/99. sz. rendeletével a siketnémaiskolákban és a képezhető hülyék intézetében való használatra engedélyezte.

A „Szeretet“ egyesület, melynek vezetősége fáradságot nem ismerő buzgalommal munkálkodik azon, hogy a pártfogásába vett szerencsétlenek sorsát minél inkább enyhítse, november hó 21.-én tartott *igazgatósági* gyűlésén *Scherer István* titkár helyébe, a ki az egyesület által fenntartott jótékony intézmények felett az ellenőrzést eddig gyakorolta, de nagymérvű elfoglaltsága miatt erről most lemondott, a „*Hülyék menháza*“ felügyelőjévé *Berinza Jánost*, a képezhető hülyék országos intézetének igazgatóját; a siketnémák „*Asylum*“-ának felügyelőjévé pedig *Németh Lászlót*, a siketnémák budapesti iskolájának tanárát választotta meg. Mi részünkről nagyon helyesnek tartjuk az igazgatóság azon intézkedését, hogy mindkét humánus intézménye vezetését *gyakorlati téren működő szakember* kezébe tette le.

Személyi hír. Dr. *Szabó Sándor* miniszteri titkár, a gyógy-paedagogiai tanintézetek ügyeinek vezetője, november hó 4.-én meglátogatta a siketnémák váci intézetét.

Nagy Péter kolozsvári kartársunk november 25.-én tartotta esküvőjét *Eliás Józsi*a kisasszonnyal, Nagy-Becskereken.

A siketnémák, vakok és hülyék megyékszerinti elterjedéséről készített térképeket *Klug Péter* kartársunk. E térképek a gyermekvédő kongresszus kiállításán dr. *Wlassics Gyula* miniszter figyelmét is magukra vonták. A mennyiben valamely intézet e térképek valamelyikét megszerezni óhajtáná, nevezett kartársunknál 8 frtjával megrendelhetők. Valóban kívánatos volna, hogy e térképeket, melyeknek fontosságát és szükséges voltát nem kell bizonyítanunk, minden egyes intézet megszerezze.

Erzsébet napja. Megdicsőült királynénk névnapja alkalmából valamennyi gyógypaedagógiai intézet tartott gyászünnepélyeket, melyeken megmagyaráztattott a növendékeknek a nap gyászos jelentősége. A váci intézetben nagyobb szabásu ünnepély tartott, melyen *Bihary Károly* igen szép beszédben dicsőítette a nagy királyné emlékét.

A váci intézet 100 éves jubileuma, mint kartársaink tudják, 1902-ben lesz. Hogy az intézet ezt a nevezetes és ritka évfordulót méltó módon megünnepelhesse, a tanári kar már jó eleve is biztosítani akarván az ünnepély sikerét, bizottságot alakított, melyre a programm összeállításának gondja hárul. Mint tudósítónktól örömmel értesülünk, a bizottságnak eddig összeállított programja oly válogatott és érdekes, hogy előre is gratulálhatunk a váci kartársoknak a bizottság szerencsés megválasztásához.

Kossovics József, a vakok intézetének énektanára, most töltte be tanári működésének 25. évfordulóját. Azt hisszük, valamennyi kartársunk érzelmeit tolmácsoljuk, midőn azt kívánjuk neki, hogy azon a göröngyös, de magasztos pályán, melyen immár 25 éve működik, még számos évig munkálkodhassék erőben és egészségben.

A tantervbíráló bizottság lapunk mult számában közölt névsorából *Berinza Jánosnak,* a képezhető hülyék intézete igazgatójának neve kimaradt, amit ezuttal kívánunk helyreigazítani.

Miniszteri elismerés. A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter 83717. szám alatt a következő sorokat intézte Pertik Gyulához:

Tudomásomra jutván, hogy Tekintetesség a folyó év november 3. án tölti be szolgálatának 30-ik évét. Szívesen ragadom meg az alkalmat, hogy Tekintetességedet szolgálati jubileuma alkalmából üdvözöljem. A gyógypaedagogia terén eltöltött ily hosszú idő után, indittatva érzem magamat egyúttal, hogy Tekintetességednek elismerésemet is kifejezzem. Azon óhajtásomnak adok ez alkalommal kifejezést, hogy Tekintetességed még számos éven át élvezhesse hosszú szolgálatának gyümölcseit és az azokhoz fűződő bizonyára kedves emlékeit. Hazafiui üdvözlettel: Budapest, 1899. november hó 3-án.

Wlassics.